

Enkelt avhjälpta hinder

Broschyr för fastighetsägare

Denna broschyr vänder sig i första hand till dig som äger en lokal dit allmänheten har tillträde eller äger allmän platsmark och vill veta vad de nya reglerna om förbättrad tillgänglighet innebär.

Människor med olika funktionsnedsättningar, men även barnfamiljer och äldre, har många gånger svårt att använda vår gemensamma stadsmiljö.

Men nu har det blivit dags att ta tag i problemet och det är bland annat du som fastighetsägare som kan hjälpa till genom att åtgärda, många gånger väldigt enkla hinder i närmiljön. Med en miljö som är tillgänglig och användbar för personer med funktionshinder, får vi även en miljö som är bättre för alla. Det finns gott om exempel på det.

Grundtanken är att alla i samhället ska ha samma möjlighet att gå och handla, besöka en teater eller bara fritt kunna röra sig i staden. Därför har riksdagen beslutat att alla enklare hinder i publika lokaler och på allmänna platser måste undanröjas.

De nya reglerna

Grunden för den svenska handikappolitiken är att personer med funktionshinder är medborgare med samma rättigheter och skyldigheter som andra.

Ett av de arbetsområden som är särskilt prioriterade är att skapa ett tillgängligt samhälle.

Den nya paragrafen i plan- och bygglagen (PBL) om enkelt avhjälpna hinder trädde i kraft den 1 juli 2001 och lyder:

17 kap 21 a § PBL: *”I byggnader som innehåller lokaler dit allmänheten har tillträde och på allmänna platser skall enkelt avhjälpna hinder mot lokalernas och platsernas tillgänglighet och användbarhet för personer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga undanröjas i den utsträckning som följer av föreskrifter meddelade med stöd av denna lag”*

Boverket har tagit fram tillämpningsregler, föreskrifter, om undanröjande av enkelt avhjälpna hinder till och i befintliga lokaler dit allmänheten har tillträde och på befintliga allmänna platser (BFS 2003:19 HIN). Föreskrifterna trädde i kraft den 1 december 2003 och nu gäller det att få fart på arbetet.

Vad ska göras praktiskt?

Framför allt handlar det om att ta bort hinder i den fysiska miljön, som att komplettera trappor med en ramp eller att ta bort en hög tröskel.

Mycket av arbetet går ut på att skapa förutsättningar för alla att ta sig fram på egen hand. Därför är det viktigt att kontrastmarkeringar, varningsmarkeringar, skyltning, belysning och räcken kommer på plats och utformas på ett bra sätt.

Boverkets föreskrifter om detta, HIN, tar upp varje delområde i en egen paragraf. Vi ger här en snabb överblick över de som berör publika lokaler. Mer information finns att hämta både hos din kommun och i idéboken Enklare utan hinder som Boverket har gett ut.

Här följer några exempel för publika lokaler.

6 §

Fysiska hinder i form av mindre nivåskillnader, tunga dörrar och felaktigt placerade eller felaktigt utformade manöverdon skall undanröjas.

Foto: Maria Petersson

Ramper vid nivåskillnader är bra för många, t.ex. de som använder rullstol, går med hjälp av rollator eller drar barn- och shoppingvagn.

7 §**Hinder i form av bristande kontrastmarkering och bristande varningsmarkering skall undanröjas.**

Trappor och trösklar är stora hinder i vardagen för många och innebär en stor olycksrisk om de är dåligt utformade.

Foto: Marianne Nilsson

Glasrutor kan vara svåra att observera för synskadade. Här har ett utställningsföremål kommit att fungera som en bra kontrastmarkering.

Foto: Anders Abrahamsson

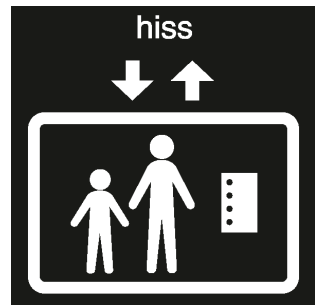
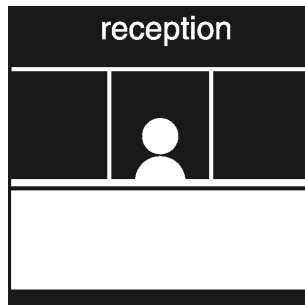

8 §

Hinder i form av bristande skyltning och brister i ljudmiljön skall undanröjas.

Foto: Mai Almén

Tydliga och enkla markeringar har vi alla glädje av, t.ex. när vi söker efter en informationsdisk eller behöver uppsöka en toalett snabbt.

De två nedre bilderna kallas pictogram och är ett hjälpmedel för kommunikation.

9 §

Hinder i form av bristande eller bländande belysning skall undanröjas.

Foto: Mai Almén

En bra belysning är nödvändig för personer med nedsatt syn. Armaturen sticker inte ut så mycket att man slår huvudet i den. Lampan sitter i ögonhöjd och har ett bländskydd.

10 §

Hinder i form av brist på och bristande utformning av balansstöd skall undanröjas.

Foto: Mats Alm

Bra placerade ledstänger minskar risken för att snubbla.

11 §

Hinder i form av brister i utformning och placering av fast inredning skall undanröjas.

Foto: Marianne Nilsson

Fast inredning behöver anpassas och organiseras så att den kan användas av bland annat personer med rullstol och rullator. Här är en del av receptionsdisken nedsänkt.

Hur ska det gå till?

Hur avgör man om ett hinder är enkelt att avhjälpa? Det sker genom en rimlighetsbedömning, där hänsyn ska tas till nyttan av åtgärden och förutsättningarna på platsen. De ekonomiska konsekvenserna får dock inte bli orimligt betungande. Varje åtgärd får alltså bedömas utifrån förutsättningarna och omständigheterna i det enskilda fallet:

Nyttan av åtgärden

Ett hinder kan oftare betraktas som enkelt att avhjälpa om den publika lokalen eller allmänna platsen riktar sig till och används av många människor eftersom nyttan av åtgärden då är stor. Samma typ av hinder kan i en annan situation bedömas på annat sätt.

Installation av dörröppnare kan vara en rimlig åtgärd vid entrédörren till en bank eller en välbesökt butik men kan vara orimligt betungande för ett litet skomakeri.

Förutsättningarna på platsen

Hur det ser ut på platsen eller i lokalen kan vara avgörande för om ett hinder är att betrakta som enkelt att avhjälpa eller inte.

Exempelvis kan det vara enkelt att komplettera eller ersätta 2-3 trappsteg med en ramp om det finns tillräckligt med utrymme, medan det kan vara svårt att göra det i en trång miljö.

Ekonomiska konsekvenser

Ett hinder kan vara enkelt avhjälpt i en situation men inte i en annan. I vissa fall, som vid butiksgator i centrum, kan kommun och fastighetsägare göra arbetet tillsammans.

Vid bedömningen av vad som ska anses vara ett enkelt avhjälpt hinder bör man dessutom beakta de ekonomiska konsekvenserna för mindre näringsidkare, så att verksamheten inte äventyras.

Ett bra första steg kan vara att inventera sina publika lokaler och allmänna platser.

Enligt reglerna ska de hinder som är enkelt avhjälpta också undanröjas direkt. Men om den ansvariga har ekonomiska skäl eller "passa-på-skäl" att avvakta med vissa åtgärder går det bra att vänta.

Men då måste det finnas en tidsplan, där åtgärder som har störst sammantagen effekt prioriteras. "Passa-på-skäl" innebär att hinder kan åtgärdas i samband med en planerad renovering eller ombyggnad, men regering och riksdag räknar med att allt är klart senast år 2010.

Vilka byggnader och platser berörs?

Lokaler dit allmänheten har tillträde – publik lokal. Själva begreppet *lokal dit allmänheten har tillträde* är inte närmare definierat. Receptioner och andra lokaler som riktar sig till eller används av allmänheten hos statliga eller kommunala myndigheter, på sjukhus, på vårdcentraler och i skolor bör dock alltid betraktas som lokaler dit allmänheten har tillträde. De flesta teatrar, biografier, samlingslokaler, buss- och taxistationer, järnvägsstationer, apotek, kiosker, restauranger och affärslokaler räknas också in i begreppet. Men begreppet omfattar inte bostäder eller renodlade arbetsplatser.

Även om lokalen hålls låst och endast kan nås med hjälp av personal kan den anses som publik, som t.ex. en privat läkarmottagning.

Vem ska stå för kostnaderna?

Det är fastighetsägaren som ansvarar för att ett enkelt avhjälpt hinder undanröjs och som därmed har kostnadsansvaret. Vem som slutligen står för kostnaderna för åtgärderna beror på avtal och vilka möjligheter ägaren har att överföra kostnaderna på hyrestagare och/eller kunder.

Vad händer om inget görs?

Om kommunen får reda på något fall där ett enkelt avhjälpt hinder inte undanröjts, är den skyldig att ta upp frågan om påföljd eller ingripande.

Om kommunen bedömer att en överträdelse har skett, kan den enligt plan- och bygglagen bestämma att fastighetsägaren måste åtgärda felen inom en viss tid.

Till föreläggandet kan kopplas ett vite eller en föreskrift att åtgärden kan utföras av byggnadsnämnden på ägarens bekostnad. Kommunen har även möjligheter att ansöka om särskild handräckning hos kronofogdemyndigheten om ett föreläggande inte följs. Kommunens beslut kan överklagas av den som berörs.

Tillgänglighet och varsamhet

När en byggnad eller en plats ska förändras för att förbättra tillgängligheten är det betydelsefullt att göra detta på ett så varsamt sätt som möjligt.

Varsamhetskravet, som finns i plan- och bygglagen, gäller alla byggnader. Men det kravet får inte tillämpas så att kraven på tillgänglighet inte uppfylls.

Däremot påverkar det hur åtgärden genomförs och på vilket sätt tillgänglighetskravet tillgodoses.

Att utforma ändringar och tillägg i den befintliga bebyggelsemiljön för ökad tillgänglighet kan med känsla och skicklighet göras så att gammalt och nytt berikar varandra. Hur man ska gå till väga måste bedömas från fall till fall.

Några enkla grundregler kan ges:

- Låt byggnaden och platsens egenskaper och karaktär vara utgångspunkt för åtgärderna.
- Rådgör tidigt i processen med kommun och antikvariskt sakkunniga.
- Begränsa ingreppen och välj lösningar som underlättar ett långsiktigt underhåll.

Byggnader som är särskilt värdefulla, ur kulturhistorisk synpunkt, får inte förvanskas. Detta kan medföra att vissa åtgärder som tekniskt och ekonomiskt sett är enkelt utförda, inte kan genomföras.

Förvanskingsförbudet är dock inget förändringsförbud. Sker förändringarna med respekt för byggnaden kan ofta en bra lösning ordnas. Läs mer om detta i BÅR, Boverkets ändringsråd.

Fortfarande osäker?

Kommunens byggnadsnämnd eller motsvarande på din ort är den myndighet som svarar på frågor om tillgänglighet och kan hjälpa dig med råd.

Boverket har som uppgift att utöva uppsikt över PBL men tar inte ställning i enskilda ärenden och svarar inte på frågor om enskilda lokalers utformning. Det sker endast efter remiss från regering eller domstol. Det innebär att endast allmän information om reglerna lämnas, varav denna broschyr är ett exempel.

På webben kan du ladda ner Boverkets föreskrifter och allmänna råd kring tillgänglighet och ändringsråd. Där finns även idéboken "Enklare utan hinder" och en inventeringsmall, www.boverket.se.

Den nya myndigheten HANDISAM har instruktioner och blanketter för inventeringar av myndigheters lokaler, www.handisam.se.

Fastighetsägarna Sverige har en lathund med checklista som kan hjälpa till, www.fastighetsagarna.se.

De Synskadades riksförbund har informationsmaterial om hur vi kan underlätta för synskadade, www.srfriks.org.

Handikappförbundet har material om tillgänglighet, www.hso.se.

Boverket

Box 534, 371 23 Karlskrona

Tel: 0455-35 30 00 Fax: 0455-35 31 00

Webbplats: www.boverket.se